
Değer biçme / Etki kestirimi ve SED'e paydaşların katılımı

Doç.Dr.Kayıhan Pala

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi

Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Değer biçme/Etki kestirimi (Appraisal) nedir?

- **Sağlık ve iyi olma haline olası etkilerin değerlendirilmesi**
- **Sağlığa olası etkilere odaklanan girişimlerin değerlendirilmesi**

Değer biçme/Etki kestirimi SED'in kilit evresidir.

Değer biçme/etki kestirimi niçin yapılır?

- **Toplumun Sağlığını korumak ve geliştirmek ve**
 - **Sağlıkla ilişkili olan/olmayan teklifler nedeniyle toplumun gönencinin bozulmasını önlemek**
-

Etki kestirimi ne zaman yapılır?

- **SED'de kapsamlaştırma evresinden sonra yapılır.**
- **Genellikle, hızlı etki kestirimi tekniği kullanıldığında (kısa) SED'de en fazla zaman alan aşamadır.**

Etki kestirimini kim(ler) yapar?

- Değerlendirmenin bir **SED değerlendiricisi** ya da **SED değerlendirme takımı** tarafından yapılması önerilir.
- Bazı görevler için diğer teknisyenler ya da görevliler değerlendirmeye katılabilir.
- SED içindeki paydaşlar katkıda bulunmaları için davet edilebilir.

Etki kestirimi nasıl yapılır?

Etki kestirimi içeriđi:

- 1. Hazırlık evresi**
 - 2. Değerlendirme evresi**
 - 3. Raporlama evresi**
-

Etki kestirimi : Hazırlık evresi

4 temel görev içerir:

- **Teklifin analizi**
- **Basılı bilimsel literatürdeki, kanıtların yer aldığı araştırma makalelerinin derlenmesi**
- **Benzer tekliflerin ve/veya toplumların yer aldığı SED'lerin gözden geçirilmesi**
- **Toplum profilinin ortaya konması**

Etki kestirimi : Hazırlık evresi

- **Teklifin analizi** : Söz konusu teklifi ve getirebileceği olası etkileri anlamak önemlidir.
- **Literatürün derlenmesi/gözden geçirilmesi**: Bu tip bir teklifle ilgili girişimlerin etkililiğine ilişkin ve teklifin olası etkileri ile ilgili bilgi sağlar
- **Toplum profili**: Teklifin toplum üzerindeki olası etkileri hakkında yargıya varılması ile ilgili yetkinlik ve toplumla ilgili bir dayanak sağlar

Etki kestirimi : Hazırlık evresi

SED gözden geçirimi

Benzer teklifler

Sağlık üzerine olası etkilerle ilgili bir endikasyon ve bu etkilere odaklanmış olası öneriler sağlar.

Teklifin aynı/benzer olmadığı ancak aynı toplumla ilgili SED'ler

Toplumun sorunları ve olası tepkileri hakkında bilgi sağlar.

Etki kestirimi :Değerlendirme evresi

Değerlendirme evresi iki temel görev içerir:

- **Sağlık ve gönenc üzerinde olası etkilerin değerlendirilmesi**
 - **Olası etkilere odaklanmış girişimlerin değerlendirilmesi**
-

Etki kestirimi :Değerlendirme evresi

Sağlık etkilerinin tanımlanması:

- Olası sağlık etkilerini tanımlamak için bir ya da daha fazla yöntem kullanılır.
- Özellikle sağlığın belirleyicilerine yönelik olası etkiler incelendiğinde, bir **etki kestirimi aracı** sağlık etkilerini tanımlamak için yardımcı olabilir,
- Etkilerin tanımlanması için her hangi bir yöntem kullanıldığında, sorulması gereken sorularla ilgili geliştirilmiş bir çerçeve uygulanabilir.

Etki kestirimi :Değerlendirme evresi

Girişimlerin tanımlanması

- Girişimlerin tanımlanması için özgün bir araç olmamakla birlikte, literatür taraması yardımcı olabilir.
- Özellikle belediyeniz tarafından önerilen tekliflerin içeriğinde yer alan girişimlerin uygun ya da etkili olup olmadığına ilişkin karar vermenize yardımcı olacak ölçütler geliştirmek mümkündür

Etki kestirimi :Değerlendirme evresi

Paydaşlardan geniş ölçüde katkı almanın mümkün olduğu durumlarda, etki kestirimi SED’de anahtar evredir

- **Paydaş (stakeholder) teklife katılan ya da etkilenen herkes olarak tanımlanabilir.**
-

Paydaş katılımı

Hazırlık

- **Paydaşlar SED’de kapsamlaştırma aşamasında tanımlanır, bazı durumlarda tarama/eleme aşamasında da tanımlanabilir.**
 - **Paydaşların SED’e katılımının yapısı kapsamlaştırma aşamasında tanımlanmakla birlikte, bu kaynaklar ve SED için harcanabilecek zamana bağlıdır.**
-

Paydaş katılımı

Paydaş katılımı iki biçimde söz konusudur:

- **Etkileşimli katılım/danışma yöntemleri**
 - **Etkileşimli olmayan katılım/danışma yöntemleri**
-

Paydaş katılımı

Etkileşimli katılım/danışma yöntemleri

Örnekler:

- Paydaş çalıştayları,
 - Odak gruplar
-

Paydaş katılımı

Etkileşimli olmayan katılım/danışma yöntemleri

Örnekler:

- **Anketler,**
 - **Saha araştırmaları.**
-

Paydaş katılımı

Etkileşimli danışma yöntemlerinin yararları:

- **Görece kısa zaman içerisinde, bir kişinin tanımlamasından çok daha fazla oranda teklifin olası etkileri ve girişimlerle ilgili öneriler tanımlanabilir**
- **Üretilenler ayrıntılandırılabilir, çok sayıda öneri geliştirilebilir**
- **Paydaşların daha fazla oranda teklifi anlamaları sağlanır**
- **Genel ya da özel tekliflere ilişkin daha iyi bir çalışma ortaklığı ortaya çıkabilir**

Paydaş katılımı

Etkileşimli olmayan danışma yöntemlerinin yararları:

- **Olası büyük bir örneklem sağlar**
 - **Toplumu temsiliyetle ilgili başarı sağlayabilir.**
-

Paydaş katılımı

Yöntemlerin seçimi

- Tek yöntem;
 - Etkileşimli olan olmayan danışma yöntemlerinden her hangi biri ya da birden çok yöntem,
 - Etkileşimli olan olmayan danışma yöntemlerinin her ikisini birden kullanmak mümkündür.
-

Paydaş katılımı

Yararları

SED'e paydaş katılımı;

- Paydaş genişliğine bağlı olarak deneyim ve bilgi kazandırır,
 - Paydaşların teklifle ilgili onaylamadıkları konular ile farklılıkları ortaya çıkar,
 - Paydaşlar arasındaki uzlaşma alanları tanımlanır.
-

Alıştırma: Etki analizi (s.63)

- a) Aşağıda verilen listede sağlık etkilerinin analiz etmek istediğiniz anahtar nitelikleri hangileridir?
- Sağlık üzerinde etkiler yaratan faaliyet
 - Sağlık etkileri (etkilenen sağlık belirleyicileri ve sağlık çıktıları üzerindeki eden etkiler)
 - Değişim yönü (pozitif ya da negatif)
 - Sağlık etkilerinin dağılımı (etkilenen değişik topluluk grupları ve sağlıktaki değişime olan etkiler)
 - Büyüklük (toplulukta etkilenen kişi sayısı)
 - Sağlık çıktılarının önemi (ölüm, hastalık veya hasar ve refah)
 - Etkilerin olasılığı (delilin gücüne bağlı olarak)
 - Gecikme süresi (etkilerin meydana geldiği zaman, hemen, kısa, orta veya uzun vadede)
 - Sıklık (etkiler hangi sıklıkla meydana geliyor?)
 - Süre (etkiler ne kadar süre devam ediyor?)
 - Diğer etkilerle etkileşim potansiyeli
- b) a) maddesinden seçtiğiniz nitelikleri kullanarak kendi sağlık etki matrisinizi oluşturunuz. Oluşturduğunuz sağlık etki matrisini kullanarak olay incelemesindeki bazı potansiyel etkilerin niteliklerini belirleyiniz.